

Despre fericire

Este posibila *fericirea* ?

Putem noi sa jungem la acea multumire a dorintelor si realizare a scopurilor noastre in viata ?

Suntem cu adevarat fericiti ?

Aceste intrebari au fost, sunt si vor fi atat timp cat va dainui omenirea , iar raspunsurile vor fi variate, unele in contradictie cu celelalte, unele in completarea altora. Si totdeauna va mai fi ceva de spus, pentru ca sufletul omului doreste fericirea

Nu cred ca exista o definitie unica a fericirii, sau un singur criteriu de determinare a fericirii, caci sufletul omenesc e complicat si variabil de la individ la individ. Asa cum spunea filosoful Petre Andrei “ Ceea ce provoaca fericirea unuia nu este uneori pentru altul nici macar un motiv de multumire trecatoare, ceea ce descreteste o frunte si inveseleste un chip poate produce altcuiva durere, caci un soare ce rasare intr-o parte, apune in partea cealalta “ .

Toti oamenii tind catre *fericire*, dar nu toti o concep la fel, de unde rezulta multimea teoriilor filosofice asupra fericirii.

Sub aspectul subiectiv, fericirea poate fi studiată si sub o forma mai generala, mai obiectiva. Caci fericirea adevarata presupune o constiinta de sine dezvoltata care sintetizeaza datoria morala sociala cu aspiratia catre fericire .

A vorbi despre fericire inseamna a predica, a arata, unde si cum se poate gasi ea.

Filosofii din antichitate au considerat fericirea ca un fenomen individual si dependent numai de individ, pe cand in timpurile mai noi s-a pus fericirea in legatura cu societatea.

Aristotel a facut din fericire continutul binelui moral.

Platon credea ca fericirea e numai placerea purificata prin inteligenta.

Kant considera fericirea ca fiind un ideal. Dar prin aceasta nu înțelegea că era de neatins, ci, mai degrabă că noi nu suntem în măsură să judecăm ce ar trebui să facă oricare om ca să fie fericit. Rețeta fericirii este alta la fiecare. Sunt persoane fericite de averea pe care au acumulat-o în timp; altele consideră că a fi fericit înseamnă a avea prieteni, a fi sănătos, a fi apreciat și stimat; altele sunt fericite știindu-se iubite de cineva sau numai știind că persoana iubită există acolo undeva și respiră același aer. Există oameni care își “fabrică” un paradis numai al lor în care să se simtă fericiți. Dar ce s-ar întâmpla dacă acest paradis ar exista undeva pe Pământ?

La începuturile lumii a existat. Și ce s-a întâmplat?! L-am pierdut. De ce? Pentru că omul nu este făcut să locuiască în paradis. Cum pune piciorul acolo distruge. Omul nu poate decât să tindă către absolut, către perfecțiune, purtându-și povara de a ști că, în această viață, nu va ajunge niciodată acolo.

Fericirea adevarata nu e izvorata dintr-un singur fenomen psihic, ci din echilibrul sufletesc perfect, din abordarea tuturor celor 3 fenomene fundamentale psihice: afectivitate ,

intelect, voluntarism. Aceste 3 fenomene reprezintă directia subiectivista, care deduce fericirea numai din sufletul omenesc.

Directia obiectivista considera ca originea a fericirii, lumea exterioară, mediul inconjurator, sufletul uman fiind pur receptiv. Omul nu-si poate găsi fericirea în el, ci este un fel de coardă ce vibrează în mod plăcut sau dureros la împrejurările exterioare.

Filosoful Petre Andrei în lucrarea sa "Opere sociologice" considera 2 forme de obiectivism și anume:

a) obiectivism teologic – predominant în antichitate și evul mediu – credința în spirite bune și rele, în zei buni și răi, care îi puteau face fericiți sau nefericiți.

Fericirea era considerată ca produsul extazului religios. Plotin susținea că în starea extazică omul vine în contact direct cu *Dumnezeu*, care revărsa fericire asupra individului. *Dumnezeu* e forță, natură, iubire, fericire, durere. Deci, putem ajunge la fericire, la forță și iubire, numai prin cunoștința lui *Dumnezeu*, iar cunoștința cea mai perfectă e aceea pe care ne-o dă *Dumnezeu* prin revelații, ce au loc în extaz (atunci când se distruge dualismul dintre eu și non-eu, se înlătură granițele spiritului individual). Fericirea produsă prin extaz însă vine de la *Dumnezeu*, e obiectivă față de sufletul nostru, căci e introdusă în om în mod inconștient, fără ca el să fi făcut ceva pentru aceasta.

b) Obiectivism social – fericirea este în dependență absolută de mediul social, neglijând personalitatea omenească.

Fericirea e și în noi, căci împrejurările exterioare le putem modifica noi – ele au valoarea pe care le-o dăm noi. Armonizarea sufletului cu mediul social, cu tendințele morale, stabilirea unui echilibru între subiectiv și obiectiv – aceasta produce fericirea.

Izvorul fericirii este concordantă sufletului cu sine însuși și cu mediul moral-social. Deci, se impune un echilibru psihic și sufleteș, și o adaptare la mediul socio-moral, o prelucrare a materialului, a conceptelor morale izvorate din societate.

Nu se poate vorbi despre fericire decât atunci când există armonie între facultățile psihice și echilibrul sufleteș. Inteligența, prin cunoaștere, ne face să ne ridicăm deasupra durerii, să-i căutăm cauzele, să o înțelegem și înțelegerea durerii înseamnă micșorarea, dacă nu dispariția ei.

Schopenhauer consideră că inteligența exclude suferința, căci "în lumea inteligenței nu stăpânește durerea, ci toate sunt supuse cunoștinței".

Dar nici inteligența singură nu poate produce fericirea. Ea însă pregătește terenul, înlăturând cauze și motive netemeinice de suferință și micșorând intensitatea durerii.

Sufletul luminat astfel prin cunoștință devine mai apt pentru mulțumire. Aspiratiile omului se mai rafinează, tendințele devin mai morale, sentimentele mai înalte.

De asemenea, nici sentimentul singur nu poate produce fericirea, pentru că fericirea care ar rezulta ar fi ceva trecător.

De-a lungul timpului, începând de la filosofia socratică și până azi, s-a definit fericirea în mod pozitiv și negativ.

- Definițiile pozitive au fost ale optimiștilor ce au considerat fericirea ca un fenomen realizabil căutând să arate caracteristicile ei precum și mijloacele prin care s-ar putea înlături
- Definițiile negative au fost ale pesimiștilor care au făcut din fericire numai suspendarea durerii, tagăduindu-i existența reală, pozitivă. Filosoful A. Ferduși spunea că "Lumea nu e

decat un vis trecator si nici fericirea , nici nenorocirea nu dureaza” ; iar Voltaire considera fericirea numai ca o idee abstracta, care se bazeaza pe unele senzatii de placere.

Conceptia optimismului asupra fericirii – in viziunea lui Petre Andrei in lucrarea “Opere sociologice” – ne spune ca prin optimism putem intelege 2 lucruri :

1. O dispozitie sentimentala a omului de a vedea totul in bine, de a trece peste ceea ce e urat si dureros, de a pastra increderea in puterea binelui si frumosului.
2. O convingere filosofica care recunoaste valoarea vietii si afirma triumful dreptatii si al fericirii.

Optimismul teoretic se prezinta sub 2 aspecte : filosofic si teologic.

a) Optimismul filosofic

Dupa Platon exista doua tipuri : una empirica-sensibila si o a doua transcendentă-suprasensibila, lumea ideilor. Placerea trecatoare din lumea aceasta are o durata nelimitata in lumea ideilor. In aceasta lume a trait candva si sufletul nostru, care acum are amintirea acestor idei.

Aristotel este si el un reprezentant al optimismului filosofic, dar fiind mai realist decat Platon. Omul tinde sa dobandeasca fericirea si poate ajunge la aceasta prin virtute , caci virtutea produce placerea cea mai perfecta. Prin urmare, fericirea e posibila prin morala .

Perfectiunea ratiunii aduce fericirea. Fiecare treapta de evolutie catre perfectiune e alaturi de un sentiment de placere, de fericire.

Alti reprezentanti ai optimismului teoretic-filosofic au fost si Fichte, Hegel, Nietzsche. b) Optimismul teologic – s-a dezvoltat mai ales in evul mediu, cand se admitea ca fericirea e o realitate, nu in viata terestra, ci dincolo , intr-o alta viata.

Fericirea se poate realiza pe pamant prin unirea oamenilor laolalta intr-un stat crestin (Civitas Dei) in care se va infaptui bunatatea divina.

Reprezentantul cel mai de seama al optimismului teologic este Leibnitz.

Optimismul teologic admite fericirea in transcendent, in viata de dincolo, pentru ca fericirea durabila , adevarata si absoluta e numai in viata spirituala , desfacuta de corp.

Optimismul social are si el 3 forme : biologic, moral si economic.

Nietzsche vede cel mai mare bun, fericirea in viata. Fericirea depinde dupa conceptia biologica, in primul rand de sanatatea organismului.

Optimismul moral este reprezentat de Fichte, Comte, in care idealul catre trebuie sa tinda orice fiinta este moralitatea universala. Astfel, binele, fericirea sunt in moralitate.

Auguste Comte pune fericirea in dependenta de dezvoltarea moralitatii umane.

Dupa Fichte, fericirea rezulta din contopirea omului cu ordinea morala universala, care se realizeaza prin progresul dezvoltarea constiintei morale .

Astfel, s-au deosebit urmatoarele criterii prin care s-a incercat sa se defineasca *fericirea* : *placerea, intelepciunea, virtutea, cunostinta, perfectiunea, iubirea.*

1. *Placerea* – este cel mai raspandit criteriu, caci cei mai multi filosofi au identificat fericirea cu placerea, confundand fericirea cu un singur element al ei. Optimismul care deduce fericirea din placere e cunoscut sub numele de eudemonism. Aceasta conceptie face din placere scopul vietii, imboldul oricarei activitati, considerand placerea drept cel mai mare bun, drept fericire desavarsita, catre care trebuie sa tindem. Inteligenta umana e un bun , dar ea nu da fericirea, ci arata numai calea pe care se poate ajunge la fericire, in unire cu alte fenomene psihico-sociale.

In antichitate, ideea ca fericirea e placere, a fost sustinuta de cirenaici si epicurei. Dintre adeptii acestei idei, cei mai multi (ex: Aristip, Bentham) considerau placerile sensibile ca fiind cele mai intense, ca producatoare de fericire. Placerile pot fi sensibile si intelectuale;

primele fiind plăceri inferioare și trecătoare, iar celelalte superioare și fecunde, căci se înalță. Epicur a considerat plăcerea drept criteriul fericirii și impulsivitatea oricărei acțiuni, deoarece mai toate ființele fug de durere, căutând mulțumirea, bucuria, plăcerea. El recomandă renunțarea la plăcerile vulgare, considerând ca ideal de fericire plăcerea calmă, liniștea absolută, ceea ce numește el ataraxia.

Dintre toate dorințele sensibile care pot influența voința, fericirea este cea mai intensă, de aceea în ultima instanță toate acțiunile izvorăsc și tind către fericire.

Jeremy Bentham a întemeiat o așa zisă aritmetică a plăcerilor. Plăcerile, pentru a putea duce la fericire, trebuie să aibă următoarele însușiri: să fie intense, durabile, sigure, inedite, pure și fecunde.

2. *Intelepciunea* - Fericirea dobândită pe calea înțelepciunii ar fi o liniște sufletească, o egalitate de suflet în toate împrejurările schimbătoare ale vieții. Intelepciunea constă într-o puternică conștiință de sine, prin care omul își alcatuiește o viață interioară constantă. Intelepciunea constă în crearea unei lumi interne prin rațiune și voință. Doctrina înțelepciunii afirmă că sufletul este un izvor constant și absolut de fericire. Astfel că ideile, credințele noastre, sentimentele și dorințele raționale, toate acestea produc fericirea.
3. *Virtutea* – S-a crezut că îndeplinirea datoriei către semenii noștri și către societatea în care trăim poate produce fericirea. Socrate consideră că virtutea coincide cu fericirea. Dar, virtutea, exercitarea datoriei prin constrângerea noastră, prin comprimarea aspirațiilor sufletului, nu poate produce mulțumire.
4. *Cunostința* – Eticienii optimiști au crezut că găsesc fericirea în cunostință. Spinoza este cel mai reprezentativ filosof al acestei concepții. Dar, cunostința este insuficientă ea singură pentru producerea fericirii. Psihologia constată că cunostința, analiza rațională aplicată unui sentiment, îi scade din intensitate, ba chiar îi schimbă acestuia calitatea.
5. *Perfectiunea* – este cel mai nedeterminant criteriu deoarece perfectiunea este rezultatul evoluției. Astfel fericirea s-ar dobândi treptat cu evoluția. Aristotel a susținut, în antichitate, existența procesului de perfectiune, ultima treaptă de perfectiune fiind *Dumnezeu*. Spinoza înțelege perfectiunea în sensul intelectual al concepției sale: fericirea derivă din perfectiunea inteligentă. A perfecționa înseamnă a ajunge la un așa mare grad de dezvoltare încât prin ea, să dobândim cunostința lui *Dumnezeu*. Leibniz a identificat și el fericirea cu virtutea și cu perfectiunea, perfectiunea fiind ascensiunea către divinitate. Perfectiunea divină ne duce cu gândul la atributele lui *Dumnezeu*: atotștiitor, bunătate absolută, iubire. Poate aspira omul să dobândească acest grad de perfectiune ???
6. *Iubirea* – S-a încercat să se întemeieze fericirea pe baza *iubirii*. Filosoful Maeterlinck a afirmat "Omenirea e făcută să fie fericită și putem ajunge la fericire prin iubire". Aceasta iubire poate să fie *umana*, iubirea de oameni de gradul cel mai mare, așa cum a predicat-o Isus – și *divină*, iubirea și încrederea în *Dumnezeu* unită cu credința religioasă. Iubirea implică sacrificiul de sine, căci dacă omul nu poate fi fericit pentru el însuși și numai pentru el, poate fi fericit prin alții. Idealul moral al creștinismului este confundarea individului cu umanitatea, prin uitare, prin iubire. Acest ideal este izvorat din trebuința de fericire în infinit a omului. Același ideal și concepție asupra fericirii o găsim și la Lev Tolstoi, care afirmă iubirea infinită

de aproapele, fie el chiar vrajmas. Filosofia lui Tolstoi se bazeaza pe ideea de *Dumnezeu*, ce se manifesta in viata sub aspectul ratiunii si al iubirii.

Viata omeneasca e dependenta de *Dumnezeu*, scopul ei este indeplinirea legilor ratiunii si iubirii. Prin ratiune omul va vedea ca scopul vietii e iubirea – dar nu iubirea egoista, producatoare de bunuri utile, personale, ci iubirea prin care omul renunta la sine, o iubire pura.

Tolstoi afirma in lucrarea sa < Prin ce vietuiesc oamenii > ca “iubirea e singura activitate rationala a omului ; ea este starea cea mai rationala si mai luminoasa a sufletului... Ea e binele real, binele suprem, care rezolva contradictiile vietii ” .

Deci, baza fericirii e iubirea larga, infinita si divina. Sensul vietii este ca sporim in noi acesata iubire, a carei crestere este sa sporim in noi acesata iubire, a carei crestere aduce marirea fericirii. Prin acest sentiment se vor remedia si relele sociale. Iubirea va inlatura concurenta nebuna dintre oameni.

Prin iubire si libertate se va stabili fericirea pe pamant.

Toate criteriile sunt unilaterale , nu se pot generaliza, caci nu au in vedere omul real cu trebuintele si impulsunile sale sufletesti , - ci creeaza un ideal de om.

Raspunsul adevarat la problema fericirii se va putea da numai pe baza unei conceptii realiste a vietii . Va trebui sa privim viata sub toate aspectele sale si in toate momentele, fara a o limita numai la eul nostru . Astfel, vom vedea ca viata este o succesiune de fenomene, unele placute , altele dureroase , iar sufletul nostru se zbucliuma necontenit in fuga de durere si in tendinta catre *fericire* . Oamenii urmaresc fericirea si aceasta reprezinta idealul natural al vietii.

Maxime

“Fericirea este o stare de spirit pe care o poti cultiva” - Descartes.

“Bucuria si durerea, fericirea si datoria , totul e in dependenta de marele ideal moral – umanitatea” : Petre Andrei - Opere Sociologice .

“Daca vrei sa ajungi la fericire, atunci pune-ti orice ca tinta, numai un singur nu: fericirea.”-L Blaga

“cand suntem fericiti suntem buni, dar nu suntem intotdeauna buni cand suntem fericiti”.-Oscar Wilde

“Fericirea este poezia femeilor.”Balzac - Eugenie Grandet

“Fericirea e un ideal al imaginatiei, iar nu al ratiunii”.-Immanuel Kant

“Fericirea este lumina de pe apa. Apa este rece si întunecata si adâncă.”-William Maxwe

Bibliografie

Petre Andrei, Opere sociologice, Ed. Academiei, București, 1973,

Immanuel Kant, Critica Ratiunii Practice-Intemeierea metafizicii moravurilor, Bucuresti: Iri, 1999

Aristotel, Etica Nicomahica, Bucuresti Iri 1998

Frederich Nietzsche, Stiinta voioasa (editia a II-a), Editura: Humanitas [2006]